

BOGANMELDELSER

J. R. Hicks: VALUE AND CAPITAL. AN INQUIRY INTO SOME FUNDAMENTAL PRINCIPLES OF ECONOMIC THEORY. Clarendon Press, Oxford 1939. XI + 331 S.

Straks i Indledningen til Bogen, der har været imødeset med en Del Forventning, siger Hicks, at den ikke gør Fordring paa at være nogen »Principles of Economics«. Det afgørende for ham er, at han har noget nyt at sige. Den bærende Idé, som gør Bogen til en Helhed, beror ikke paa Emnerne, men paa Enhed i Metoden. Naar man er færdig med den paa ingen Maade let læselige Bog, ser man, at der virkelig er en naturlig Forbindelse mellem Fremstillingen i 1. Del af Værdilæren ved Hjælp af Indifferenskurver og de sidste Kapitler om Penge, Kapital og Konjunktur. Hicks placerer selv sit Arbejde litteraturhistorisk som en revideret Udgave af Paretos Værdilære og Anvendelse af »denne forbedrede Værdilære overfor de dynamiske Kapitalproblemer, som Wicksell ikke var i Stand til at løse med de Midler, der stod til hans Raadighed«. Hertil kan føjes delvis Overensstemmelse med Keynes »General Theory« — idet Hicks dog synes mere afklaret og modereret — samt nøje Kontakt med de yngre London-økonomer og dermed ogsaa en Del Fællesskab med den nyeste Udvikling af den svenske Teori.

1. Del, der kan læses for sig, giver en meget klar Fremstilling af de subjektive Vurderinger, ikke i »Nytteenheder«, men ved Betragtning af det Forhold, hvori man er villig til at bytte Tingene. Man finder her ligesom i Forfatterens tidligere (delvis sammen med R. G. D. Allen) skrevne Afhandlinger den faldende »Marginal Rate of Substitution« i Stedet for den faldende Grænsenytté og, hvad der navnlig faar praktisk Betydning i det følgende, Sondringen mellem Substitutionsvirkningen og Indtægtsvirkningen af en Prisforandring. Den sidste bestaar i, at en Klasse af Købere eller Sælgere som Følge af Ændringer af Prisen paa en Vare bliver bedre eller daarligere stillede m. H. t. Købet af andre Varer. Denne Virkning ser man bort fra ved de sædvanlig anvendte partielle Ligevægtsbetragtninger, hvor man anvender en Udbuds- og en Efterspørgselskurve for hver Vare og dermed forudsætter konstant Grænsenytté for Indtægten. Indtægtsvirkningen gaar ganske vist i modsat Retning for Købere og Sælgere; men hvor de to Klasser er forskelligt indrettede, kan der godt opstaa en Netto-virkning for Samfundet som Helhed, f. Eks. ved, at Sælgerne, naar de faar bedre Priser og større Indtægt, faar Raad til at bruge af deres egne Produkter.

I 2. Del betragtes den samlede Ligevægt. De afgørende Love om Forandring maa tage deres Udgangspunkt i Betingelserne for Stabilitet. Man maa vide, under hvilke Betingelser Forholdene efter en lille Forandring vil

BOGANMELDELSER

J. R. Hicks: VALUE AND CAPITAL. AN INQUIRY INTO SOME FUNDAMENTAL PRINCIPLES OF ECONOMIC THEORY. Clarendon Press, Oxford 1939. XI + 331 S.

Straks i Indledningen til Bogen, der har været imødeset med en Del Forventning, siger Hicks, at den ikke gør Fordring paa at være nogen »Principles of Economics«. Det afgørende for ham er, at han har noget nyt at sige. Den bærende Idé, som gør Bogen til en Helhed, beror ikke paa Emnerne, men paa Enhed i Metoden. Naar man er færdig med den paa ingen Maade let læselige Bog, ser man, at der virkelig er en naturlig Forbindelse mellem Fremstillingen i 1. Del af Værdilæren ved Hjælp af Indifferenskurver og de sidste Kapitler om Penge, Kapital og Konjunktur. Hicks placerer selv sit Arbejde litteraturhistorisk som en revideret Udgave af Paretos Værdilære og Anvendelse af »denne forbedrede Værdilære overfor de dynamiske Kapitalproblemer, som Wicksell ikke var i Stand til at løse med de Midler, der stod til hans Raadighed«. Hertil kan føjes delvis Overensstemmelse med Keynes »General Theory« — idet Hicks dog synes mere afklaret og modereret — samt nøje Kontakt med de yngre London-økonomer og dermed ogsaa en Del Fællesskab med den nyeste Udvikling af den svenske Teori.

1. Del, der kan læses for sig, giver en meget klar Fremstilling af de subjektive Vurderinger, ikke i »Nytteenheder«, men ved Betragtning af det Forhold, hvori man er villig til at bytte Tingene. Man finder her ligesom i Forfatterens tidligere (delvis sammen med R. G. D. Allen) skrevne Afhandlinger den faldende »Marginal Rate of Substitution« i Stedet for den faldende Grænsenytté og, hvad der navnlig faar praktisk Betydning i det følgende, Sondringen mellem Substitutionsvirkningen og Indtægtsvirkningen af en Prisforandring. Den sidste bestaar i, at en Klasse af Købere eller Sælgere som Følge af Ændringer af Prisen paa en Vare bliver bedre eller daarligere stillede m. H. t. Købet af andre Varer. Denne Virkning ser man bort fra ved de sædvanlig anvendte partielle Ligevægtsbetragtninger, hvor man anvender en Udbuds- og en Efterspørgselskurve for hver Vare og dermed forudsætter konstant Grænsenytté for Indtægten. Indtægtsvirkningen gaar ganske vist i modsat Retning for Købere og Sælgere; men hvor de to Klasser er forskelligt indrettede, kan der godt opstaa en Netto-virkning for Samfundet som Helhed, f. Eks. ved, at Sælgerne, naar de faar bedre Priser og større Indtægt, faar Raad til at bruge af deres egne Produkter.

I 2. Del betragtes den samlede Ligevægt. De afgørende Love om Forandring maa tage deres Udgangspunkt i Betingelserne for Stabilitet. Man maa vide, under hvilke Betingelser Forholdene efter en lille Forandring vil

bevæge sig tilbage mod den tidligere Tilstand. Et Fald i Prisen maa gøre den efterspurgte Mængde større end den udbudte Mængde. Høj Grad af Substitution mellem Varer eller Produktionsmidler bidrager til Stabilitet, medens et udpræget komplementært Forhold mellem Varer og Produktionsmidler ligesom en meget forskellig Indkomstvirkning for Købere og Sælgere modvirker Stabiliteten. Øget Efterspørgsel efter en enkelt Vare vil mest sandsynligt have en stigende Virkning overfor Priserne i Almindelighed. — Her kan indskydes, at der i hele Bogen noget ensidigt tales om Priser uden tilsvarende Vægt paa Mængderne.

I 3. Del kommer Forfatteren til den dynamiske Teori. Der anvendes her en Slags »Forløbsanalyse«, idet Udviklingen betragtes som bestaaende af en Række midlertidige, kortvarige, statiske Ligevægtstilstande. Planer og Forventninger tages nu i Betragtning. Man savner derimod en Fremhævelse som hos Frisch af Tilvæksternes Betydning i den momentane, dynamiske Ligevægt. Forholdet mellem Pengepriser og Pengerente og relative Priser og Rente maalt i en eller anden Vare eller Vareindex (»naturlig Rente«) behandles (bl. a. S. 158—60). I Overensstemmelse med Stockholmskolens Sprogbrug tales om Opsparing og Investering *ex post*, der altid maa være lige store (den faktiske Tilvækst i Samfundskapital fordelt paa Ejere og paa Genstande) og Opsparing og Investering *ex ante*. Ligevægt mellem sidstnævnte planlagte Størrelser er en Betingelse for »equilibrium over time« (S. 181—84).

I 4. og sidste Del, som kaldes »the working of the dynamic system«, anvendes endelig Metoderne fra 1. og 2. Del overfor nogle vigtigere dynamiske Problemer. Ved Ligevægten i Øjeblikkets Planer mellem ikke-samtidig Anvendelse af Forbrugsmidler eller Produktionsmidler samt mellem ikke-samtidige Indtægter og Udgifter maa der regnes med diskonterede Værdier. Ogsaa her kan der opstilles Betingelser for Stabilitet; og Substitutionsmulighederne incl. »substitution over time« (f. Eks. Lagerholdning) virker prisstabiliserende. Ved Betragtningen af Planer omfattende fremtidige Størrelser maa regnes med ikke alene diskonterede, men ogsaa forventede Værdier. Meget vil nu afhænge af »the elasticity of expectation«, d. v. s. Forholdet mellem relativ Stigning i en Persons forventede fremtidige Pris og relativ Stigning i nutidig Pris. Er denne Elasticitet 0, d. v. s. tror man, at Øjeblikkets Prisbevægelser er rent forbigaaende, virker dette i Retning af Stabilitet. Elasticiteten kan iøvrigt baade være positiv og negativ, og der ligger her et vigtigt Realitetsspørgsmaal, hvorledes det i Virkeligheden forholder sig med Forventningerne. Tror man, at en Prisbevægelse vil fortsætte, opstaar »kumulative Processer«. Troen paa, at visse Priser har en konstant Normal virker stabiliserende. Keynes fremhæver her særlig Pengelønnen. Men Ustabiliteten kommer ikke i første Række fra ændret Pengeløn. »The instability is not a property of wages; it is a property of money and securities, those awkward things which are not demanded for their own sake, but as a means to purchase of commodities at future dates«.

De tre Hovedgrupper af Goder: Varer, rentebærende Fordringer (securities) og Penge, kan i stort Omfang erstatte hinanden. Der ses nu først som i den statistiske Teori paa Substitutionsvirkning og Indkomstvirkning baade over for Ændring af en Pris og af Renten, idet man foreløbig regner

med upaavirkede Forventninger, og derefter ses paa Virkningen af, at disse ændres. Den tidskrævende Proces, som tillægges afgørende Betydning i Hicks's dynamiske Betragtninger, er den ikke jævnt forløbende Dannelse af Kapital, som bl. a. medfører, at der opstaar en Indtægt i Form af Renteafkast, før de ny Produkter begynder at fremkomme. Omvendt, naar Anlæggene er gennemført, og det større Produkt fremkommer, betragtes en Del af dettes Værdi ikke som Indtægt, og anbringes derfor i Penge og Fordringer. Kapitaldannelsen er derfor afgørende i sidste Kapitels Konjunkturteori, som desuden lægger Vægt paa Forventningernes skiftende Elasticitet. Opgangen kan standse enten af Mangel paa Penge, eller fordi der ikke er Trang til flere Nyanlæg. Det sidste anses for det farligste, da det i saa Fald kan være svært at komme i Gang igen. Særlig farligt er det, naar der ikke findes Tro paa en Prisnormal, som man ikke kan komme under. Medens Hicks ikke mener, at Rentepolitik har større Virkning under en Nedgang, finder han den stadig anvendelig over for Opgangen af to Grunde, »one is to prevent the boom from eating too deeply into the supply of investment opportunities, and the other is to prevent too great a disturbance of price levels, which may upset people's ideas of normal prices and thus weaken a stabilizing factor which will have a vital part to play later on.« Det utilfredsstillende ved en saadan beskæftigelsesbegrænsende Politik omtales ikke, idet der over for almindelige Konjunkturbevægelser forudsættes, at det »kapitalistiske System« skal opretholdes. Over for en mere varig Depression, som tænkes opstaaet ved Nedgang i Opfindelser eller i andre Impulser til Investering i ny Form, tror Hicks derimod ikke, at »anything like a capitalist system, using that term to mean a system of free enterprise, including free lending and borrowing« kan bevares.

Hicks har i sin Bog gennearbejdet en Kæde af baade væsentlige og vanskelige Problemer. Om der ikke paa anden Maade kunde være naaet mere m. H. t. sidste Dels praktiske Problemer, kan vel omdiskuterer. Man har dog Fornemmelsen af, at man i hans Bog har bevæget sig et Stykke fremad — omend ad et enkelt, til Tider snævert, Spor. En anden Linje: Konsekvenserne af Konkurrencens Tilbagegang forbigaar han helt ved denne Lejlighed. Men Formaålet var som foran nævnt heller ikke at skrive et nyt Systemværk. Selvom den moderne Teori maa behandle et Antal Alternativer og i stort Omfang maa blive Metoder til Anvendelse over for konkrete Data i Stedet for en generaliserende Fremstilling af den økonomiske Sammenhæng, synes Tidspunktet dog snart naaet, hvor der atter maa kunne skrives en samlet relativt populær Fremstilling af den økonomiske Teori, en Teori, som vil afvige ikke uvæsentligt fra Før-Krigstidens.

F. Zeuthen.

Thorkil Kristensen: FASTE OG VARIABLE OMKOSTNINGER I EN VIRKSOMHEDS ØKONOMI. Ejnar Munksgaards Forlag, København 1939. 169 S.

Forf. har med denne Bog sat sig den Opgave at undersøge de enkelte Omkostningsarters Karakter indenfor den enkelte Virksomhed og Omkostningsstrukturens Betydning for Virksomhedens Reaktion paa udefra kommende Forandringer i de økonomiske Betingelser. Hele det store Omraade, der aabner sig, hvis man vil prøve paa at gennemgaa alle de Problemer,